

3. PERSONERNA I
GÅRDEN OCH BYN

SÄRTRYCK UR SVENSKA LANDSMÅL

Personerna i gården ock byn.

Från personnamnen bortses i detta sammanhang.

Far (falle, falla, far din, fader vår, far-sin vår, vår far, dad)? **Mor** (mona, vår mor, nanna, molla, moja, mamma)? Har det förekommit, att folk omtalats i formen fader Nils, mor Stina etc.? Hur benämnde hustrun sin man (förnamn, tillnamn, gubben, min karl, vånn far, bisin)? Hur betecknade mannen sin hustru (förnamn, mor, gumman, käringen min, hustrun)? Änkling (änk), änka? Föräldrar? Styvfar, styvmor, styvbarn? Fosterbarn (fosterdvärg)?

Hur benämndes **husbonden** i gården av gårdsfolket (bonden, han själv, vår far, vånn, bisin, farkarlen)? **Husmodern** (kära-mor, gamlan, gammelbian, vår mor, vär-dinnan)?

Hur betecknade gårdens **samtliga invånare** kollektivt sig själva (våra, åt oss, vårt)? Karlarna, fruntimren om gårdens samtliga manliga (resp. kvinnliga) invånare? Giv exempel på fraser, där dylika beteckningar förekomma! Användes om hushållsmedlemmarna uttryck som Lasse vår, Kerstin vår, pojkarne våra? Funnos särskilda beteckningar för de gamla, som sutto på undantag (gammeln, gamlan, gamlorna, gammelfolket, bisin, gårdmannen)? Barnen (kripparna, ungarna)? Finnas sonen, sönerna, ungdommen som levande ord (angiv fraser med dessa ord!)?

Finnas särskilda vokativformer av personbetecknande ord, t. ex. mun 'mor', bärne 'barn', tausi 'töser' Finnas särskilda vokativformer med akut akcent?

Broder? **Syster?** Syskon? Tvilling? Jämnåring?
Uttryck för 'namne' (kajme, kajma, kajman)?

Farfar, morfar (stor-fader)? Fanns någon särskild beteckning för farfarsfar och morfarsfar? Beteckning för den äldste inom familjen (arvastammen)? Förekommo ex. på, att en person betecknades som 'farfar' eller 'morfar' av alla granarna (morfar i Bråna; kanske med gårdsnamnet ställt framför t. ex. Pellas-farfar)? Farmor, mormor (stormor)? Funnos uttryck som morfar Palmgren om en man, som bor hos sin måg Palmgren? Funnos sammansättningar med gårdsnamnen som t. ex. Lok-farmor? Finnas folkliga uttryck för 'sonson', 'sondotter' etc.?

Farbror, morbror (bille)? Läggas dessa ord efter egenamnet, t. ex. Lass-farbror 'farbror Lars', Ands-bil 'farbror (morbror) Anders'? **Faster, moster** (tytta)? Ann-tytta 'moster Anna', Britt-moster 'moster Brita'? Benämningar på farbrors eller morbrors hustru (bill-kona, morbror-kvinna, morbror-bilka)? på fasters eller mosters man (faster-man, faster-karl, tytt-man, moster-karl, mosyst-man)? Finnas folkliga uttryck för 'brorson', 'systerdotter' etc.?

Uttryck för **svärfar** (sväre), **svärmor** (svära), 'svärfolk', 'måg', 'sonhustru' (son-kona, sonkvinna), 'svåger' och 'svägerska' (bröder-kona)? Gudfar, gudmor (gumme, gofa, gumma, gomo)? Finnas folkliga uttryck för 'gudson' ock 'guddotter'? Beteckningar för 'fästman', 'fästmö', '(gammal) ungtkarl' (t. ex. gammelgosse), 'gammal mö' (avglömma)?

Uttryck för **kusin** (syskonbarn, slunge, slunga)? Kan något av dessa ord användas i sammansättningar som t. ex. Kerstin-slunga 'kusin Kerstin'? Uttryck för syssling (syskonbarnsbarn, tremänning, tredingsbarn)? Uttryck för 'släkting i fjärde led' (fyrmänning, fyrbyting, brylling)? Finns något uttryck för att släktskap ej räknas längre (t. ex. det går utur)?

Finns som levande element i språket personbeteckningar av typen **Olov Nilsson, Anders Jansson, Brita Persdotter**?

Hur betecknas **deigranngården** boende (grannasfar, deras-mor, anderstugufolket, anderstugumor, deras, nabon)?

Finnas uttryck som nedanmed för (gården och) folket i gården längre ned på backen (t. ex. nedanmed hava farit till bodarna), nedanför om folket, som bor nedanför bärgsslutningen, etc.?

Giv ex. på **andra inom orten vanliga sätt** att beteckna personer (t. ex. Brita västan bäcken, Olov öster i byn, Matts ovan gårdarna, Spritt Lars, Kus Kerstin, Sprittfar, Kus-mor, Snis-kullorna, Säl Margit-Anders, Gretel 'Gretas son', Göstel 'Göstas son', Anna nedanför, Margit uppe i stugan, mor i Ledet, dottern på Risnäs)! Giv (utan att ange namnet på de personer, som åsyftas med dessa beteckningar) ex. på öknamn (t. ex. Kroken, Pill-lös, Rultan, Kalle stadig, Trallare-Nisse, Brännvins-Hanna)! Finnas ex. på att äldre personnamn övergått till öknamn (t. ex. Jugan 'dumbom', Dordi, Lussi 'enfaldig kvinna', Kerstin 'osnyggt fruntimmer')? Finnas bildningar på gårdsnamnen av typen Pällasen 'husbonden i Pällasgården', Svänsen 'husbonden i Svänsgården', Skansen (med grav akcent) 'husbonden i Skansgården', Smedsan 'husmodern i Smedsgården'?

Giv ex. på personbeteckningar, som hänföra sig till den betecknades **arbete** på gården eller i fäbodarna (t. ex. störstörängen, lilldrängen, fördrängen, gammelpigan, inpigan, utpigan, bodstormor, dejan)!

Giv ex. på personbeteckningar, som hänföra sig till den betecknades **ställning inom byn** (t. ex. gästgivaren, skomakaren, gammelknekten, huvudsbonden, ålderman, bisittare, bysman, äldsten, byfogden, nämndkarlen, fjärdingsman, avdragare, flågubbe, flåbuse, rackare, häradsfogde)! Hur betecknas medlemmarna av dessa personers familjer (t. ex. Snickare-Gustav, Skomakarens Kalle)?